

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunei.

Concurese, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrațiunei tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.PENTRU ROMANIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

250/1908.

Edict.

Din partea Conzistorului gr. or, român din Arad, ca autoritatea superioară, prin aceasta se provoacă preot-capelanul Petru Șepeșan din Murani, care cam pela mijlocul lunii Iunie 1907, fără a insinua, și-a părăsit parohia avută în acea comună, ca în termen de 60 zile, socotite dela prima publicare al acestui edict în foaia oficială »Biserica și Școala« și organul »Budapesti Közlöny«, să se prezinte naintea acestui Conzistor, căci la din contră, parohia avută în acea comună se va decretă de vacantă.

Arad, din ședința conzistorială dela 4/17
Februarie 1908.

Conzist. gr. or. rom. din Arad.

La despărțire.*)

Ne e greu să zicem cuvintele: la despărțire! Căci asta însemnează o mare rușine pentru noi învățătorimea ortodoxă română din Transilvania și Ungaria. Noi am fost, cari la toate ocaziile, am accentuat lipsa unui organ pedagogic și unde numai ni-s'a dat prilej, am cerut dela forurile superioare: înființarea unui astfel de organ. Acum, când din inițiativa unor dascăli idealști a răsărit »Vatra Școlară«, tocmai în aceste timpuri critice, ca cele prin cari trecem și vom trebui să trecem; după existența de un an să ne vedem săraci, lipsiți de această hrană sufletească, din cauza unei indolențe neexplicabile, căci doară nu sumulița de coroane 6 va fi cauza adevărată. Cel ce nu poate plăti la an șeasă coroane, nu e vrednic să steie în șirurile cultivătorilor unui popor. Se poate socoti

*) Reproducem acest articol din fruntea n-rului ultim (I. 10.) al revistei »Vatra Școlară«. Credem că nu e de trebuință nici un comentariu.

Red.

un astfel de om între inteligenți, când nici o foaie de specialitate nu vrea să ție? De sigur că nu. Un astfel de om nu mai are loc între noi.

Cu inima liniștită putem susține, că »Vatra Școlară« în alegerea și tractarea subiectelor a atins înălțimea astorfel de foi a popoarelor civilizate din apusul Europei. Pentru a-și spune ne-cazurile și lipsurile zilnice le-am deschis învățătorilor rubrica: Din viața școlară. Un an întreg și nici un învățător nu și-a luat osteneala să ne împărtășească ceva. A cui e vina? Și acum, când te gândești, că învățătorilor le trebuia o foaie socială pedagogică, mai că nu poți ști: ce voiau cu aceea. Ele erau evident cuvinte frumos sunătoare la ureche, dar lipsite de ori ce fond real.

Ne despărțim cu durere, dar făgăduim, că iarăș o vom învia. făcând — ca să încălzească din nou »Vatra Școlară« pe învățătorii, cari doresc căldura și lumina sufletească. Ne despărțim, ca să ne revedem și mai cu dragoste și cu mai mult dor, căci numai așa putem spera: spor și izvor alinător pentru sufletele amărate ale învățătorului nostru dela sate.

Dr. Petru Șpan,
profesor.

O metodă practică.

Titlul acestor șire indică caracterul expunerilor ce urmează mai jos.

E vorba de o soluțiune ce se dă problemei, ce are să îndeplinească școala noastră populară confesională în condițiunile și în împrejurările date, din țara noastră, corăspunzător principiilor pedagogice.

Problema este desvoltată din punctul de vedere pedagogic, cu ținerea în considerare a criteriilor psihologice pe cari se bazează pedagogia modernă, experimentală.

Dăm numai escepte caracteristice și lămuritoare din seria ideilor, ce indicăram mai sus, idei cari se cuprind într'un judicios articol »Școlile noastre«, publicat în »Țara Noastră« (II. 9.) de d-l Ioan Slavici.

Lăsăm să urmeze citațiunea :

Legea, este o datorie, asupra căreia nu mai încapem nici o discuțiune...

Învățătorii cu salarii întregite*) de comunele religioase, și unii și alții sunt obligați a sacrifica atâte și atâte oare pe săptămână pentru studiul limbii maghiare și e cestiune de bună credință pedagogică să-și facă în toată conștiința și datoria aceasta...

Mai ales într'o școală confesională copiii trebuie să se deprindă înainte de toate, a fi cu inima deschisă și de bună credință și a-și face în toate împrejurările datoria...

E mai bine să rămănem mai mărginiți, decât să înaintăm în dezvoltarea noastră intelectuală deprinzându-ne încă din copilărie cu mișelia, și nu binele, ci răul nostru l-ar voi ceice fie pe față, fie prin ascuns ar sfătui pe învățătorii nostri să nu execute cu bună credință programul de studii ce li-s'a impus.

Omul, care-și dă seamă despre rostul școlii primare moderne, a trecut de mult peste idea cu desăvârșire greșită, că'n școală copiii au să învețe ceea ce poate să le fie de folos în viața practică și consideră școala drept un așezământ pentru dezvoltare națională a destoiniciilor intelectuale. Copilul are să facă'n școală gimnastică intelectuală, învățând ceea ce poate să-l deprindă a observa bine lucrurile, a-și face idei și noțiuni clare și precise, a înțelege bine și a judeca drept pentruca în viața practică să poate cunoaște ușor, să înțeleagă bine și să învețe cât mai curând cele ce după împrejurările date îi sunt de folos.

Dintre toate studiile, cel mai potrivit pentru dezvoltarea națională a destoiniciilor intelectuale e, al limbii...

De aceea e în școală limba cel mai de căpetenie obiect de studiu: copilul o învață nu pentru-ca să știe a vorbi și scrie, ci pentru-ca să se deprindă a gândi.

Ori-și-care dintre învățătorii nostri mă va înțelege, dacă voi zice, că e cestiune de metod, ca dânsii să profite de lecțiunile de limbă maghiară, spre a face această gimnastică intelectuală învățând oarecum deodată cu gramatica română și pe cea maghiară. E și pentru dânsii mai ușor, și pentru școlarii mai puțin obositor, dacă dau numai cele mai neapărate reguli și fac multă și stăruitoare analiză, mai ales în ceea ce privește alegerea, întrebuițarea și așezarea vorbelor în ambele limbi.

Urmând așa, nu numai vor ajunge la mai însemnate rezultate în ceea ce privește învățarea limbii maghiare, dar vor face totodată ca oarele de limbă maghiară, ... să fie întrebuițate cu mare folos și să rămâie destul timp și pentru celelalte studii, fără de care școlile noastre dau oameni în unele privințe insuficient dezvoltați decât cei ieșiți din alte școli.

Vor fi înțelegând-o aceasta învățătorii nostri, trebuie însă s'o înțeleagă cu atât mai vărtos conducă-

torii școlilor noastre confesionale, cari vor fi făcuți fără îndoială și ei adeseori dureroasa constatare, că nivelul dezvoltării intelectuale e la noi ceva mai jos decât aiurea — fiindcă prea mult timp se perde fără de nici un folos invederat.

Noi dăscălimea trebuie deci să chibzuim un metod, prin care micșorăm răul, dacă nu vom fi putând chiar să-l prefacem în bine...

De ce nu s'ar putea să facem din studiul limbii maghiare, de care nu putem scăpa, o astfel de uncalță?

Aceste principii de ordin pedagogic, puse în comparație cu ideile cuprinse în recentul ordin ministerial, nr. 12,323 dela 15 Februarie 1908, relativ la pregătirea practică a învățătorilor pentru școalele cu limbă de propunere nemaghiară, din limba maghiară, oare nu s'ar putea duce la oarecare acord?

Ordinul ministerial din cestiune cere, ca învățământul limbii maghiare să se facă mai mult practic, prin intuițiune; deci, unde elevii nu știu ungurește, neapărat, — după principiul d-lui Slavici: în ambe limbile, — vor fi lămurii cu ajutorul limbii materne.

Chestiunea, credem, poate fi discutată și rezolvată în chip satisfăcător, sub toate raporturile, punându-se, conform trebuințelor timpului, în cadre largi, umanitare și fără a abandonă punctul de vedere religios.

Dar se cere, pentru acest scop, un singur criteriu primit în general: punctul de vedere pur pedagogic-științific să domine toate dispozițiile și toată activitatea pe întreagă schela învățământului elementar, — neapărat, presupunând priceperea și devotamentul învățătorului, pentru chemarea sa.

Evoluțiunea și depravațiunismul.

— Urmare: —

La concluzia despre hotarul moștenirii spontane, pe care mai bine o putem numi o deprindere voluntară și liberă, l-am aflat pe acesta concident cu hotarul tras între specie și individ, ceea ce înseamnă, că moștenirea nu are un timbru universal ci curat individual, că fiecare, dacă voiește, deprinde și imitează cele bune sau rele, care dacă nu voiește, nimeni nu i-le poate cu de-a sila impune. Cu privire la aceea autonomie morală noțiunea moștenirii își perde puterea stringenței reducându-se mai mult la o imitare universală dară liberă și autonomă. Omul sub robia senzualității, cum vedem, în loc să se folosească de forțele și capacitățile sale spre realizarea ideii de specie, el abuzează, spre a multămi pornirile carnale ale individului. Ea, așa dară și nu alt ceva este păcatul strămoșesc apucat din părinți în copii și așa din neam în neam.

*) ori neîntregite. (Notă complectivă a pasagiului prescurtat.)

Senzualitatea, cărei i-se servește în mod liber urmând deci pe calea deprinderii rele, pe șina predilecțiilor individuale ale tuturor oamenilor greșitori dela Adam până la noi, dacă nu ne dăm sama de puterea autonomiei morale, lesne alunecăm în credința moștenirii fataliste care sub privirea libertății își perde tot rostul.

Prin aceasta interpretare se satisface atât rațiunii, care pretinde pricepere în obiectele credinței, cât și înțelesului esențial al dogmei bazat pe calitățile esențiale ale lui Dumnezeu și pe fiziologia omului.

Constanța și durabilitatea credinței presupune o pătrundere rațională, posibilă numai atunci, când interpretarea dogmelor face o țesătură deasă și fără de lacune explicative.

De aceea prin explicarea unei dogme, care nici când nu se poate împacă cu o morboasă delatare, are să se îndrumeze și explicarea celorlalte, căci numai toate la oaltă în intima legătură armonică fac dogma creștină. Îndată ce prin tălcuirea uneia se îngreuește priceperea alteia, îndoiala produsă prin aceea nedumerire deschide calea necredinței, care are rădăcina ei în disciplina arcanică. Priceperea în dogmă numai atunci e de folos, când ea devine universală; a lămurii însă pe una și a strică pe alta mai fundamentală, denotă o știință defectoasă.

În înțelesul acestor principii ermenentice explicarea păcatului prin rezultatele mijlocite poate folosi numai sub premisa, că ea nu întunecă dogma teologică și soteriologică, cari fac mezul dogmei creștine.

Dacă luăm în privire, că puterea de viață spirituală are și puterea a combate senzualitatea, care aduce la păcat; dacă mai ținem socoteală, că tocmai Iisus Hristos spre mântuire de păcat a recomandat viața spirituală, ca mijloc efectiv, efectivitatea economiei soterice devine evidentă și dogma ei se explică pe deplin, pentru că Mântuitorul prin receta evanghelică (Ioan 6. 63) ne oferă un remediu radical contra păcatului. Prin aceasta rețetă ne face autonomi pe viața noastră și ca atari părtași activi la meritele mântuirii. Prin viața spirituală ne oferă un razim moral, care ne fortifică puterile etice, pentru a ne opune cu toată energia boldului din lăuntrul nostru. Soteriologia creștină prin biruirea noastră de sine întunecă cu desăvârșire pe cea mitologică, în care chiar eroii erau supuși fatalele toane a diverzilor săi.

Mântuirea după înțelesul metafizic al soteriologiei lui Hristos nefiind de privit ca o simplă absolutie autoritativă de vina păcatelor sau de consecutivile pedepse în sine juste, ci ca o activă și spontană emancipare morală de sub cauza păcatului, eliberarea de pedepse urmează de sine înțeles ca o consecvență a traiului curat.

Dară dacă privim mântuirea îndeplinită de Iisus Hristos ca o simplă eliberare autcritativă de urmările păcatului lui Adam, văzând că omenimea continuă a păcătuți, pe de altă parte fiind convingși că fără de viața soterică, spre care tind toate instituțiile bisericești

creștine, nu ne putem mântui de ispita păcatului și de consecutivile pedepse, după explicarea sensualistă a teologiei, plane, nu putem înțelege, care este folosul economiei soterice îndeplinite de Iisus Hristos, care în toate a pretins *credință*.

Resumând deci momentele esențiale din relevările aduse constatăm, că explicarea păcatului și a moștenirii acestuia după teoria metafizică bazată pe spiritul doctrinei lui Hristos, care face din om propriul său mântuitor, corespunde atât fiziologiei păcatului și a mântuirii cât și dogmei teologice, lămurite pe deplin, cum și prin ce participăm la păcatul strămoșesc și ca o carte deschisă ne desvălește misterul mântuirii care se îndeplinește prin stăruința morală spre cele bune, pe când teologia plană prin explicarea ei excesiv verbală ținându-se orbiș de litera moartă și neluând în samă spiritul viu al dogmei în loc de lumină ea propăgă întunec.

Față de aceasta încercătură explicativă ni-se impune întrebarea, cum s'a furișat în teologia dogmatică aceasta senzualistă interpelare?

(Va urma.)

Să fie învățătorul june, ori căsătorit?

Iată o întrebare, care la apariția ni-se pare „un ce“ neînsemnat; meditănd însă mai adânc asupra lucrului, ne vom convinge, că întrebarea pusă este o chestie destul de ponderoasă, nu numai asupra instrucțiunii și a educațiunii, ci și asupra poporului nostru. Să vedem.

E drept; că învățătorul român fiind avizat a trăi*) din un salariu puțin și de baljocoră, ar trebui, să rămână necăsătorit; să se năcăjască singur și să trăiască numai pentru chemarea sa; să se eschidă de lumea externă și să trăiască ca un novit.

Luând însă în conziderare chemarea sublimă a învățătorului și împrejurarea, că el e chemat a fi nu numai instructor, ci și un adevărat educător, apoi dacă vom socoti rolul ce trebuie să-l joace azi în societate, atunci trebuie să recunoaștem, că nu june, ci *căsătorit* trebuie să fie fiecare învățător.

Și iată pentru ce:

Cei mai mulți dintre învățătorii noștri ajung în comune mici și sărace, unii dintre cei necăsătoriți nu-și capătă vipt conform poziției lor, pentru că țărâna noastră săracă se hrănește foarte slab; dar tocmai să capete d. e. la preot ori la jidan, nu se pot angaja, de oarece nu le permite salariul puțin. Din acest motiv apoi, sunt necesități a fi singuri bucătari, respective să-și fie singuri, rău, bine cum știu și se pricep. Și ocupațiunea aceasta le răpește timpul cel scump, făcându-i nu odată, să neglijeze orele de instrucțiune. Și aceasta vrând-nevrând trebuie să o facă, pentru că d. e. dimineața până se scoală din pat și-și aranjează chilia, îi prind orele 8. Flămânzi nu pot intra în școală. Se pun deci și-și pregătesc ceva de dejun și până ce isprăvesc cu dejunul și mai trag o țigaretă, se trezesc; că-s 9 ore. La 9 ore intră în școală și abea recitează rugăciunile cu băieții și examinează din cutare studiu, sunt 11 ore. Ar continua

*) Pân'aci numai. N. Red.

mai departe și peste orele prescrise e, dar trebuie să-și fie de prânz. Eliberează deci copiii către casă, iar ei să pun la fert.

Cu prânzul încă o pășesc, ca cu dejunul. Până își fac foc și până ce acesta se aprinde și arde cum se cade, apoi până ce fierbe apa, pentru ciupelitul găinei ori a puului și până ce ciupelesc găina ori puul, apoi până ce se ferbe supa ori se frige carnea, se trezesc, că-s 2 ore. Acuma se pun la prânz și până ce isprăvesc cu mâncarea, și-și spală blidele, din cari au mâncat și au fert, sunt deja 3 ore. La 3 ore intră în școală și fiind iarnă, abea propun ceva și în școală nu se mai vede, pentru că sala de învățământ fiind provăzută numai cu 2—3 ferestri, apoi și acelea cât pumnul de mari, la 1/2 la 4 ore e întunec. Ce fac? Eliberează copiii către casă. Și metoda aceasta ține toată iarna.

Primăvara, fiind zilele mai mari, ar ține prelegeri și peste orele prescrise; e, dar acuma n'au cui, pentru că abea mai au 10, 15, dintre 50—80 copii, ceilalți sunt reținuți acasă pentru lucrul câmpului.

Sunt apoi și de aceia (unii) învățători necăsătoriți, cari părăsesc foarte des școala, ducându-se pe oraș, să chefuiască puțin, ori merg pe la „coconițe“, să facă „curte“. Iar alții duc o viață așa zicând nomadă, mutându-se în tot anul în altă comună.

De sine se înțelege, că astfel de școli, respective învățători nu pot face progres, ba la examene să-ți astupi urechile. Și aceasta împrejurare face impresie foarte rea asupra poporului nostru și se disgustă de școală.

Și vina nu o poartă învățătorii; dar nu o poartă nici poporul, pentru că și poporul nostru bine o înțelege și o vede, că învățătura e bună și de folos și bucuros jertfește pentru școală, numai luminat trebuie. Vina în multe locuri o poartă cei puși în fruntea nemijlocită a poporului, cari pentru niște tendențe mârșave, ori pentru că învățătorul nu se știe, ori nu vrea să li-se închine și apoi cu apucături necuviincioase împedecă de a i-se da minimul salariu de existență; fără să cugete, că dând în învățător, dă și în școală. Sunt apoi dintre cei chemați și de aceia, cari anume fac împedecare, numai ca să nu se lumineze poporul, ca cu atâta mai ușor să-și poată face mendrele după plac.

Dar ori câtă mizerie să sufere unii învățători necăsătoriți din cauza salariului puțin, totuși e de lipsă să se căsătorească, căci doară noi suntem chemați a figura întru toate ca model, care e căsătorit. De sine se înțelege, că trebuie să fim bine băgători de seamă. Să nu umblăm pe birturi, să nu jucăm cărți, să nu ne certăm cu poporenii ș. a., căci văzând poporul aceste, ne va imita; iar nevestele din comună ar lua pildă dela soția învățătorului: Cultivarea grădinei, pregătirea bucatelor, croirea veșmintelor, creșterea hoarelor, educarea copiilor, curățenia ș. a.

De sine se înțelege, că acestea însuși, le pot imita numai dela o muiere crescută și inteligentă. De aceea e recomandabil, ca fiecare învățător candidat la căsătorie să fie băgător de seamă; să-și ia de soție, numai inteligentă și bine crescută. Nu caute, să fie ori și ce fată numai să aibă câte-va sutuțe, căci sutuțele trec în curând, și în urmă rămâne cu năcazul după grumaz. Aceasta au pățit-o destui dintre noi, și azi trăesc numai zile amare. Ori să se căsătorească, pentru cutare post, luând de soție ce știe eu pe cine, numai ca să ajungă într-o neamuri, ca astfel să poată mai ușor trăi.

Nu prin căciuliri și pentru interese personale, ci prin muncă și abnegațiune cinstită trebuie să trăim și să ne ridicăm vaza atât a noastră, cât și a familiei noastre; aceasta să ne fie deviza.

Dar și din punct de vedere pedagogic e de lipsă, să se căsătorească fiecare învățător, pentru că căsătorindu-se, ar avea și copiii proprii de educat; deci ar fi neîntrerupt între ei în sfera de activitate. Ca părinte va tracta și cu copiii din școală întocmai cu aceia iubire pe care o arată față de ai săi.

Foarte rar se vede omul, care n'a avut însuși copii, și știe tracta bine cu copiii; deci rar e și învățătorul necăsătorit bun educator și nu-i mirare, pentru că unul ca acela nu știe multe pretenziuni firești ale copiilor, deci va stă numai la croirea pedepselor, pentru orice necuviințe copilărești, pe cari școlarii le comit din necesitate fizică, ori din neștiință.

Un învățător căsătorit însă și cu familie, văzând defectele copiilor săi proprii, nu se va mira și nu-l va irita defectele altor copii și în ce mod va încerca, să corege pe ai săi, tot așa va urma și cu școlarii.

Miersig, în Dumineca lăsatului de carne.

Iulian Paguba,
învățător.

Editura „Minerva“.

II.

A. Vlăduță, *Clipe de liniște* Pr. 1.50 lei.

Cine nu cunoaște pe actualul decan al poeziei române, pe decanul adevăraților poeți, care a dat literaturii românești opere poetice de o duiosie pesimistă, vagă; pe succesorul mai puțin puternic decât maestrul Eminescu, dar gingaș în simțiri și cu o limbă fără greș?

Pesimistul, ulterior viguros propagator al cultului idealismului, al cultului național, căruia nu i-au lipsit accentele nici pentru 1907... *Alexandru Vlăduță* este și un prozator de frunte, neîntrecut în redarea „Românii pitorești“ în coloratura unui stil artistic neîntrecut.

Cu duiosia sa și sentimentalismul său, din bucuriile și durerile, desnădejdea și umorul vremii noastre alege, prinde și fixează momente caracteristice și întotdeauna impresioniste, din toate straturile sociale ale neamului românesc.

Volumul de față cuprinde 28 nuvele și în parte reminiscențe, redată cu spirit, putere sugestivă și o limbă curgătoare, lină, dulce și inepicabilă. Amintim câteva din seria ce cuprinde volumul: *Predare*, *Frați de cruce*, *Moș Marin*, *În străini*, *O viață*, *În arie*, *La stradă*, *Mama*, *Dela șezătoare*, *Robia durerii*, *În ajunul Crăciunului*, *După Eminescu*.

M. Săloveanu, *Insemnările lui Neculai Manea*.
Cu ilustrații în text. Pr. 2 lei.

Puternicul și productivul prozator, căruia îi datorim o serie întregă de nuvele din viața trudită a poporului, cum sunt „*Dureri înăbușite*“, „*Crâșma lui Moș Precu*“ ș. a. nuvele din viața militară „*În război*“, „*Din*

memoriile căprarului Gheorghită"; perle de observațiuni din viața elitei din țara românească, înduioșătoare până la lacrimi, ca „Moartea unui copil” apoi romane ca „Șoimii”, care ne transpune în vremuri de glorie și ne face să simțim un sublim deliciu la scenele idilice, afară de „Șoimii” și „Floarea ofilită”, aceasta din urmă luată din viața provinciei și a micilor funcționari, ne dă „Insemnările lui N. Manea”, un nou roman în care e studiat, în mediul și condițiile existente, profesorul din orașele de provincie cu tentațiunile și viața lui, astfel întocmită de forța împrejurărilor, încât duce la diferite desastre și cangrene sociale.

Puterea de a conduce șirul „Insemnărilor” ține viu interesul, uneori impresionează adânc.

Constanța Hodoș, Martirii, roman. Pr. 1 50 lei.

Autoara este dela noi și scrie chiar din trecutul nostru, dar și cu preferință și dragoste pentru noi.

Cartea e — spune d-l Iorga (N. Rom.) — de sigur *printre cele mai bune* — bune și pentru inimă și pentru suflet, vorbind inimii și dând îndreptări sufletului — care s'au scris în ani din urmă.

Romanul începe cu povestirea plecării din părțile Maramurășului alui Chiril, pela anul 1812, din cauza foametei. Ajuns în părțile Murășului se leagă în căsnicie cu o vădană bogată.

Peste familia lor, din care personagiul principal devine copilul Stroe, trec timpurile revoluției, cu peripecii, cu părți idilice, evenimente fioroase, — organizarea comitatului Zarandului, biruința libertății... ulterior uniunea dela 1866. În urmă pleacă Stroe, „în lumea largă după pământ și adăpost”, iar drumul său îl duce în România.*)

Cuvânt ultim,*)

(la lămuririle Domnului Iuliu Vuia).

Nu voiam să mai lungesc vorba, dar ea să nu mi-se atribue răutate ori rea voință, că am răspuns ceea ce am scris în Nr. 4 al foii „Biserica și Școala”, declar, că nici pe departe nu mi-a trecut prin cuget să-l vatăm pe dl. Vuia; de aceea, nici cu cele scrise în Nr. 7 nu mă jignește, pentru că am știut de ce a trebuit să fac așa.

Dl. Vuia e cam meșter în manuarea condeiului — dar nu scrie totdeauna și ceea ce are la inimă, numai lasă ușa deschisă, — să crezi ce vrei. Apoi pe lângă toate calitățile bune, îi lipsește sinceritatea desinteresată, care dacă s'ar sili să o poseadă, ne-am închină cu toții, dar până când va merge pe calea apucată (?) noi cei ce-l cunoaștem de aproape trebuie să-l facem atent la pasurile greșite, despre cari d-sa crede că nu știe nime că le calcă.

*) P. S. Aducem la cunoștința Onor. cetitori, că dintre librăriile din Arad, mutându-se librăria P. Simtion, cu institutul „Minerva” din București s'a pus în legătură firma Weisz și Klein, palatul Minorităților.

*) Socotim din partea noastră încheiată ori-ce altă prelungire a discuției. N. Red.

Încât pentru colegii I. M. și I. G., treaba d-lor... eu numai am obiecționat legând prezentul cu trecutul sau mai bine zis cu părerile — unora — exprimate în trecut.

Și... aș voi să zic și mai multe, dar nu voesc să fim obiect de critică, să fim judecați, că nu posedăm nici atâta cultură, că, dacă nu să ne iubim, barem să ne — respectăm unii pe alții.

Măderat, la 10 Martie n. 1908.

Petru Vancu,
învățător.

CRONICA.

Serviciul divin prescris pentru săptămâna primă a sf. post s'a oficiat zilnic la catedrala din Arad; a asistat la înălțătoarele de suflet liturgii înaintesfințite P. S. Sa D-l Episcop diecezan.

Sinodul protoprezviteral din Oradea-mare s'a ținut la 21 Faur (5 Martie). Din rapoarte reies următoarele date: Concubinatele s'au sporit din anul 1907 cu 81, total fac 444. S'au cununat 373, mai mult cu 92 decât în 1907. În afacerea sporirii salariilor învățătoarești, de oarece numai la Oradea-mare s'au satisfăcut dispozițiile legii, se decide a se întreprinde la sate de preoți și laici, pentru a convinge poporul, să contribuie la sporirea salariilor învățătoarești. (După Tribuna).

O rectificare. Publicăm cu bucurie, pentru rectificare: On. Redacțiune, „Biserica și Școala” nr. 8 scriind în cronică despre sinodul protopopesc de ăstimp al tractulei Chișineu afirmă, că numai în 11 școli au asigurat parohiile salarul urcat al învățătorilor conform legii Apponyi.

Faptul e, că 11 comune cu 23 școli au asigurat minimalul salar învățătoresc pretins de legea nouă școlară; ceea ce vă rog, să rectificați în interesul adevărului în N-rul proximal al prețuitei foi, ce o redigiați. Cu toată stima: Dr. Trăilescu protoprezviter.

Faptă vrednică de urmat. Banca română „Cordiana” din Fofeldea (com. Sibiu) a hotărât să dea dividendă de 8% și nu de 9%, ca astfel să poată da 600 cor., pentru întregirea salarelor învățătorilor dela școala confesională română de acolo. Acționarii au hotărât să dea acest ajutor anual școalei și în viitor. Ce bine ar fi să facă și acționarii dela celelalte bănci astfel! — serie „Drapelul”.

Închiderea cărciumelor. Camera română a hotărât prin lege ca în zilele de alegeri cărciumile la sate să fie închise. Hotărâre minunată!

Edmondo de Amicis, marele scriitor italian, care a scris celebra carte educativă. *Il cuore* (Inimă), tradusă și în limba română, a mai scris „Ricordi di Roma” (Amintiri din Roma), a murit, în Bordighera, în vârstă de 62 ani. Italia întregă îl jelește.

Mulțămită publică. Cu ocaziunea petrecerii comunei bisericesti gr. or. rom. din Beiuș ținută la 15 Faur a. c. în scopul școalei sale au făcut oferte și suprasolviri următorii: Excel. Sa Dl. Ioan Mețianu Mitropolit din Sibiu 15 cor., Dl. George Pop de Băsești 20 cor., Ilustritatea Sa Dl. Dr. Ios. Gall, Mgf. Sa Dl. Vas. Mangra vicar episcopesc P. C. Sa Dl. Roman R.

Ciorogariu, Dl Dr. I. Iacob 10—10 cor.; D-nii Ales. Gera și Belényesi József 5—5 cor.; D-nii Dr. G. Mureșan, Dr. I. Ciordaș, Vas. Ștefan, Schwimmer Manó, G. Papluca și D-na văd. Maria Valtner 4—4 cor, D-nii Dr. Poynar I., Dr. C. Popovici, V. Fildan, I. Ardelean, Molnár György, Ornstein Kálmán. și Mukenhaupt József 3—3 cor., D-nii Dr. C. Nyes, Dr. Petru Hetco, Géczy Dezső, Al. Ardelean, Hirschman Mór, Zsigmond Árpád, N. Ioanovici 2—2 cor., D-nii Pataki Sándor, Tabár Ferencz, Szigetközi Imre, Illés Sándor, Tisch Sándor, G. Mitrás, G. Molnár și Ioan Moesányi 1—1 cor. În total venitul curat face 320 cor. 90 fil., care sumă se va întrebuința spre scopul indicat mai sus. Pentru mult prețuitul sprijin comitetul parohial vine a exprima marimimoșilor contribuenți și pe aceasta cale mulțumitele sale. *Beiuș*, la 2 Martie 1908. Pentru comitetul parohial: *Dr. Gavril Cosma*, preș. com. par.

Pentru clarificare. „Tribuna“ a primit și publică următoarele:

București, 20 Februarie v. 1908.

Domnule Redactor,

Regman e un plagiator.

A plagiat de două ori. Odată — singura în discuție — a reprodus cuvânt de cuvânt articolul meu din „Noua Revistă Română“, I. p., 375. Rezumatul din „Foaia Diecezană“, nr. 7, pag. 2 al conferenței lui Regman, e, „Ceeace ține în picioare“ până la mijlocul coloanei următoare — deci 60 de rânduri cu petit — reproducerea exactă a articolului meu pomenit.

Ce vă spune el, că a utilizat „Revista Universitară“ II, p. u., unde s'ar fi tipărit „Cursul meu după notițele studenților“ e o glumă proastă. Niciodată nu mi-s'a tipărit cursul „după notițele studenților“, cu voia și știința mea. În acel loc sau în „Noua Revistă Română“ el n'a putut găsi decât articolul meu scris și scris de mine, ori cât ar fi servit el și ca lecție universitară.

Încercarea de a scăpa prin tangentă, spunând că „Foaia Diecezană“ îi dă numai „rezumatul“ conferenței, e ridiculă. Cum adevărat, „rezumatul“ s'a brodit a fi un plagiat? Regman „rezumat“ în 908 devine... Iorga de acum vre-o zece ani? Ciudat lucru și cu aceste „resumate“...

O grosolană necuviință și o insinuare nedemnă e însă atunci când acest domn își permite a spune că s'a folosit de un curs de sociologie al lui Simel, prof. în Berlin, și „de notițele făcute după renumitul istoric din Lipsca, Lamprecht, al cărui școlar, după cât știe d-sa (Regman), este și profesorul Iorga“.

Înțelegeți cum vine lucrul. Adevărat au urmat aceeași profesori, au luat note și unul și altul — la distanța de douăzeci de ani — și dacă sămănăm în ... stil românesc, aceasta înseamnă că eu, N. Iorga, sunt tot un fel de plagiator ca și un Regman oarecare. Cum v'a venit d-voastră când ați tipărit așa o insinuare la adresa mea? Aflați, bunii mei domni, că n'am urmat pe Simel, că n'am urmat pe Lamprecht și că D-zeu m'a ferit, în toată viața mea, de a cerși pâine, bani sau idei dela orice om pe lume. Adânc desgustat de asemenea oameni și asemenea procedări, cer, în puterea dreptului meu de a respinge aserțiunile neadevărate sau calomnioase făcute în legătură cu persoana mea, să tipăriți această scrisoare întreagă.

Interesele moralității publice acolo l. d-voastră cer și ele să o faceți.

N. Iorga.

Nota Red. După ce noi am spus în coloanele ziarului nostru, că d-l Regman are „dovezi de pregătire și de vocațiuni“ pentru catedră, în fața scrisorii d-lui

N. Iorga, ne vedem îndemnați a ne complectă judecata prin zicerea, că: „mai va ceva pe lângă...“ acel insușiri.

Un semn de colegialitate. „Libertatea“ publică următoarea scrisoare:

Onorată Red.

„LIBERTATEA“, Orăștie.

Budapesta, la 4/III. 1908.

Onorată Redacție!

Conform dispozițiilor nouă, „Lupta“ nu se mai trimite în schimb foilor săptămânale, ci numai „Poporul Român“! — Dacă însă ni-se restituie prețul marcelor postale, 6 cor. la an, atunci cu plăcere o trimitem.

S'a dispus trimiterea „Poporul Român“ pe adresa d-voastră.

Cu deosebită stimă

(Sigil)

Admin. „Lupta“, Bpesta.

G. Bragea.

Luând act de „dispozițiile“ budapestane, *Libertatea* reflectează:

Văzând halul jalnic în care ziarul „Lupta“ e prezintat de acești administratori, i-am trimis abonamentul deplin, nu numai creșterii de marce postale.

Iar ori-ce relație de colegialitate o socotim prin aceasta ruptă față de noi.

Ne dau schimb ziare maghiare scumpe, unele cu abonament de 40—60 cor. pe an, ne dau 3 mari ziare de zi din București, va înțelege dar ori-cine ce neplăcut jigniți ne-am simțit prin avisul dela „Lupta“.

Nici noi n'avem onorul schimbului cu Lupta.

Poșta Redacției.

Pr. On. D-n Dr. Tr. Dacă greșim uneori, este, că nu ni-se trimite nimic, din partea vestitorilor autorităților noastre și trebuie nu să alegem, ci să culegem de pela vecini, cum găsim.

Red.

Cronică bibliografică.

Luceafărul Nr. 5 cu următorul Sumar: Dr. I. Borgia „Peste puterile noastre“ de Björnstjerne Björnson. Simina Bran, Unui cântăreț (poezie). Al. Ciura, Aduceri aminte. Vasile G. Militaru, Scrisoare (poezie). D. Teodorescu, Prietini vechi. Navelă din popor. I. Duma, Dări de seamă: M. Sadoveanu, Vremuri de bejenie. Cronică: Conferențele despărțământului Sibiu. Expoziția de copii din Băsești. Din Germania. Reviste și ziare. Știri — Poșta Redacției. — Poșta administrației. — Bibliografie. — Ilustrațiuni: Expoziția de copii din Băsești. — Banca românească „Codreana“. — Casa lui „Badea Gheorge“ din Băsești.

Concurs.

Pentru îndeplinirea postului de preot la parohia de **clasa I din Ponoară**, protopopiatul Peștesului, se publică concurs nou cu termen de alegere pe ziua de **30 Martie (12 Aprilie) 1908**, observându-se,

că conform hotărării comitetului parohial, nefiind la prima publicare competent evalueat pentru cl. primă, se admite competent cu ori ce clasă, adecă și de cl. II și de cl. III.

Emolumente: 1) Casă parohială, cu un intravilan. 2) Uzufuctul curții bisericii și al morminților. 3) 51 holde catastrale, pământ arător, fânaț, pășune și pădure; 4) Una vică cucuruz sfârmăt, dela fiecare număr de casă, din care preotul va avea să escontenteze pe diac din an în an. 5) Una zi de lucru à 80 fil. 6) Stolele uzuate și anume: dela botez 66 fil. o cununie 6 cor. o inmortantare mică 2 cor. pentru mort mare dele 6—10 cor. pentru prohodul simplu. Un sărindar 2 cor. predica și iertăciune 2 cor. Evangelia lui Lazar 2 cor. Feștania mică 1 cor. Feștania mare 2 cor. Toate aceste venite cu întregirea dotației dela stat, conform evalueațiunei alesului, răspund la suma corăspunzătoare venitului pentru parohii de cl. I.

Doritorii de a ocupa această parohie sunt avizați, ca concursule ajustate conform §-lui 17, din Regulamentul pentru parohii, anul 1906, adresate comitetului parohial din Ponoară, să le înainteze subscrisului protoprezviter în M. Telegd până la 23 Martie (5 Aprilie) 1908, având a se prezenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare, cu stricta observare a §-lui 20 din pomenitul Regulament, spre a-și arată aptitudinile în slujba dumnezeiască, cântare și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Alexandru Munteanu*, protoprezv.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea postului de preot la vacanta parohia de **cl. II-a** din **Lugașul-inferior**, prot. Peșteșului prin aceasta se deschide concurs, cu termin de alegere pe ziua de **3/16 Aprilie** 1908.

Emolumente: 1) Casă parohială cu 2 chilii, culină, supraedificatele de lipsă, și intravilanul parohial 2 h. 1054⁰□, prețuite în 120 cor.; 2) Estravilanul arător 6 h. 964⁰□, cu 130 cor.; 3) Cimiterul bătrân fânaț 2 h. 1330⁰□, prețuit cu 40 cor.; 4) Intravilanul bisericii 906⁰□, fânaț, prețuit cu 10 cor.; 5) Dela 110 numere de casă, câte una vică cucuruz sfârmăt, prețuit cu 220 cor.; 6) 120 jumătăți zile de lucru cu mâna, fără vipt, 60 cor.; 7) Stole: a) dela botez, 1 cor., de tot, media, 10 cor.; b) inmortantare mică 2 cor.; mare, dela 6—10 cor., media, 40 cor.; c) dela cununie à 6 cor., cam 20 cor., anual. Din acestea toate rezultă un venit curat de 650 cor.; 8) Întregirea dotației dela stat, conform evalueațiunei fiitorului preot; 9) Contribuția erarială, precum și ecvivalentul după realitățile folosite, o solvește alesul. 10) Să observă, că despre curățirea și ținerea în ordine a cvartirului, se va îngrijii, de asemeni, fiitorul preot.

Doritorii de a ocupa această parohie sunt avizați, ca concursule lor, instruite conform prescrișelor § 17 din „Regulamentul pentru parohii“ anul 1906, să le înainteze subscrisului protoprezviter, ad esate comitetului parohial din Lugașul-inferior, până la 1/14 Aprilie 1908, în M. Telegd, iar dânsii, cu stricta observare a §-lui 20 din pomenitul Regulament, să se

prezenteze în vre-o Duminecă ori sârbătoare, spre a-și arată aptitudinile în serviciul divin, cântare și tipic.

Pentru comitetul parohial:

Alexandru Filip,
președinte.

Gavril Pall,
notar.

În conțelegere cu: *Alexandru Muntean* protoprezviter.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea postului de paroh, din vacanta parohie de **cl. III Tețche**, protoprezbiteratul Peștes, se deschide concurs, cu termin de alegere pe **7/20 Aprilie** 1908.

Emolumente: 1) 2 jug. și 500 st. □, pământ, evaluat venitul anului la sumă de 168 cor.; 2) Dela 46 numeri de case, à 30 litre bucate, ori în bani, dela fiecare număr 2 cor.; 3) Una zi de lucru de fiecare număr, sau 60 fil. în bani; 4) Stolele uzuate și anume: a) dela botez 80 fil.; O inmortantare mică, până la 7 ani 2 cor., dela 7 ani în sus, prohodul mare 6 cor.; cetirea unui evangelist 2 cor. Extrase de botez, cununie și de moarte, à 2 cor.; Extrasele familiare à 4 cor.

Sfătului pentru serviciile prestate, venitul ce-l dau 4 numere de casă.

Doritorii de a ocupa această parohie sunt avizați, ca recurșele lor instruite conform celor prescrișe în § 17 din Regulam. pentru parohii, anul 1906, să le subștearnă, adresate comitetului parohial din Tețche, subscrisului protoprezviter în M. Telegd până la 1/14 Aprilie 1908, având a se prezenta în vre-o Duminecă și sârbătoare, cu stricta observare a §-lui 20 din pomenitul Regulament, spre a-și arată aptitudinile în slujba dumnezeiască, cântare și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Alexandru Muntean* protoprezviter.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante de **cl. II-a** din **Copăcel**, tractul Peșteșului, se publică concurs nou cu termin de alegere pe ziua de **5/18 Aprilie** 1908. Emolumentele: 1. Casă parohială cu supraedificatele și un intravilan. 2. Pământul parohial, folosit și pân'aci ca atare; 3. Bir de tot numărul de casă, o măsură bucate, răscumpărat în bani 1 cor. 20 fil. 4. Competința de pământ după câte vite poate ține; 5. Venitele stolare: a) prohodul mic până la 7 ani, 2 cor.; b) prohodul prim cu 12 stări, 12 cor.; c) prohodul al doilea, cu 8 stări 9 cor.; prohodul al treilea, cu 6 stări, 6 corone; dela botez 60 fil., dela cei legiuți, iar dela nelegiuți 2 cor., după uzul de pân'acum. Dela maslu 2 cor.; liturgie în zi de săptămână 2 cor.; sfințirea apei cei mici 40 fil.; dela o feștanie 1 cor.; dela o feștanie la casă nouă 2 cor.; 6. Întregirea dotației dela stat, conform evalueațiunei alesului. Contribuția erarială după pământul parohial o solvește preotul ales, care va avea să catihizeze la școala confesională ort. rom. fără altă remunerație.

Recurenții sunt poștiți, ca concursule lor, instruite cu documentele necesare pretinse în §-ul 17 din noul

Regulament pentru parohii, și adresate comitetul parohial din Copăcel, să le înainteze scrisurii proto-prezviter în M. Telegd, până la 1/14 April 1908, având a se prezenta în vre-o Duminică ori sărbătoare, cu stricta observare a §-lui 20 din pomenitul Regulament, spre a-și arăta aptitudinile în slujba dumnezeiască, cântare și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Alexandru Muntean* proto-prezviter.

—□—

1—3

Pe baza decisului Vener. Conzistor de sub Nr. 798/1908, se publică din oficiu concurs, pentru stațiunea învățătorească din **Roșia**, cu termen de alegere de **30 zile** dela prima publicare.

Emolumentele sunt: 1. În bani 240 cor.; 2. 5 șinice grâu 60 cor.; 3. 5 șinice cucuruz 50 cor.; 4. 4 stângeni de lemne 80 cor.; 5. Pentru conferință și scripturică 18 cor. 6. Cvarțir și grădină.

Cel ales va avea să provadă și cantoratul și școala de repetiție fără altă remunerație.

Reflectanții, au să-și înainteze recursurile ajustate regulamentar și adresate com. parohial din Roșia, la ofic. pprezv. din Buteni (Butyin) în timpul indicat, având a se prezenta în o Duminică ori sărbătoare la sf. biserică, spre a-și arăta dexteritatea în cant și tipic.

Trăian I. Magier pprezv. insp. școl.

—□—

2—3 gr.

Licitațiune minuendă.

Pe baza concluzului Ven. Conzistoriu diecezan din Arad, dtto 7/20 Febr., a. c. Nr. 584, 1908, prin aceasta se publică licitațiune minuendă pentru zidirea de nou a s. biserici gr. or. rom din comuna **Ictar** (pprezv.) Belințului) cu prețul de esclamare 24004 cor. 29 fil., pe ziua de Mercuri în **5/18 Martie**, a. c. la 10 ore din zi, în localitatea școalei conf. din loc. Licitanții au să depună cu începerea licitațiunii, ca vadiu 10 % adeca 2400 cor. 40 fileri în bani gata, sau în papire de valoare acceptabile, din prețul de exclam.

Planul, proiectul de spese și condițiunile de licitație, se pot vedea în oarele oficioase la oficiul parohial din Ictar. Comuna bisericăscă își rezervă dreptul de a angaja pe acel întreprinzător dintre reflectanți, în care are încredere mai mare.

Licitanții nu au dreptul a pretinde nici un fel de spese pentru participare la licitațiune.

Ictar, 16/29 Febr., 1908.

Comitetul parohial.

Romul Secoșian,
preot, președinte.

V. Amandia,
not. com. par.

—□—

2—3

Tiparul și editura tipografiei diecezane din Arad. — Redactor responsabil: **Roman R. Ciorogariu.**

In Tipografia Diecezană au apărut
și se află de vânzare următoarele
compozițiuni muzicale:

Cântări bisericesti pentru slujbe ocazionale din Molitvelnic (Evhologiu) ș. a., arangiate pe note de *Trifon Lugojanu*, profesor de muzică și cântare. — Prețul **8 cor.**

De ducă... Cor bărbătesc pe motiv popular de *Trifon Lugojanu*. — Prețul **1 coroană.**

Negruța cor mixt cu soli de *Ioan Vidu*. — Prețul cor. **150.**

Coasa Melodie populară. Prelucrare și armonisare de *Ioan Vidu*. — Prețul **60 fileri.**

Lugojana pentru o voce și pian de *Ioan Vidu*. — Prețul **1 coroană 50 fileri.**

Tipografia diecezană

ARAD, Strada Batthyány Nrul 2.

Compactor român în Arad

Iustin Ardelean

Strada Weitzer János Nr. 13.

Execută grabnic și prompt
tot soiul de lucrări, atingătoare de
ceasta branșe.

Legătură fină și durabilă.

Prețuri moderate.